

Володимир Михайлович Єрмоленко,
доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри аграрного, земельного та
екологічного права ім. академіка В.З. Янчука Національного університету біоресурсів і
природокористування України

Олена Вікторівна Гафурова,
доктор юридичних наук, професор кафедри аграрного, земельного
та екологічного права ім. академіка В.З. Янчука
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

НАУКОВА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ ЗІНОВІЙОВИЧА ЯНЧУКА: З МИNUЛОГО У МАЙБУТНЄ¹

У 2015 році побачив світ збірник вибраних творів відомого українського юриста, вченого і педагога, засновника української школи аграрного права Василя Зіновійовича Янчука, доктора юридичних наук, професора, академіка АПрН України. Ця книга підготовлена силами кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного університету біоресурсів і природокористування України, яка носить ім'я цього видатного науковця. Репрезентований збірник присвячено 90-річчю від його народження. Це вибрані праці, які охоплюють творчий шлях Василя Зіновійовича за 1958–1970 роки, тобто період формування його наукової зрілості, коли ювіляр, не зважаючи на одержані на війні травми, що призвели пізніше до майже повної втрати зору і слуху, ще мав достатньо фізичних сил для досягнення творчих вершин.

Крім вже оприлюднених раніше статей, виступів на конференціях тощо до збірки у вигляді монографії увійшла лебединя пісня В.З. Янчука – його докторська дисертація «Теоретичні проблеми кодифікації законодавства про колгоспи», захищена у 1969 році у Всесоюзному науково-дослідному інституті радянського законодавства (м. Москва). Попри те, що вказана праця досі не виходила друком взагалі, вона на відміну від оригіналу опублікована українською мовою. Справа в тому, що за життя Василь Зіновійович мріяв про український переклад його головної праці, але стан здоров'я так і не дозволив йому це зробити. Читачеві запропоновано переклад вказаного наукового до-

слідження. Першопричиною цієї роботи стало не лише шире прагнення віддати шану пам'яті великого Вчителя, а й бажання ознайомлення широкої наукової громадськості, особливо молоді, з могутнім пластом дійсно оригінальних ідей, які не позбавились актуальності й зараз, не зважаючи на майже півстолітній часовий проміжок, адже справжня теорія цінна саме тим, що її постулати непідвладні дії часу. Сучасну доктрину аграрного і земельного права неможливо уявити без наукових праць Василя Зіновійовича. Завдяки його напруженій і багаторічній праці склалася потужна наукова база з дослідження та впровадження у практичну площину розробок у вказаній сфері.

Однією з актуальних задач науки колгоспного права В.З. Янчук вважав розробку теоретичних проблем кодифікації законодавства про колгоспи: визначення предмету і методів регулювання в колгоспному праві, вивчення форм (видів) правових актів, характерних для законодавства про колгоспи, дослідження системи колгоспного права і її значення для кодифікації законодавства про колгоспи. Розв'язання вказаних теоретичних проблем є особливо актуальним і для аграрного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни.

Вищезазначена монографія є вагомим внеском у розвиток не тільки колгоспно-правової, а й аграрно-правової науки, в якій В.З. Янчук дослідив коло суспільних відносин, які становлять предмет колгоспного права: організаційні, управлінські, майнові, трудові, соціального забезпечення. Він

¹ Янчук Василь. Вибрані твори / Василь Янчук ; упоряд. і пер. слово – доктор юрид. наук, проф. В.М. Єрмоленко. – К. : Юрінком Интер, 2015. – 384 с.

поставив під сумнів погляд про існування членських відносин як самостійного виду внутрішньо-колгоспних правовідносин. Вказане дало поштовх до розуміння членства як юридичного факту, «з яким необхідно пов'язувати виникнення членських організаційних, управлінських, трудових та майнових внутрішньоколгоспних відносин, які у своїй єдності складають предмет колгоспного права». Теоретичні розробки В.З. Янчука у цьому напрямі стали підґрунтам для подальшого дослідження прав та обов'язків членів колгоспів, колективних сільськогосподарських підприємств та сільськогосподарських кооперативів.

Науковець вважав, що «колгоспноправовими є відносини не тільки усередині колгоспу (управлінські, трудові, майнові та організаційні), але й відносини, що складаються всередині системи міжколгоспних організацій». Такий підхід дозволив йому, з врахуванням особливостей структури та змісту колгоспних правовідносин, здійснити їх поділ на внутрішні і зовнішні. Ця класифікація стала традиційною в науці аграрного права та використовується у всіх підручниках при характеристиці аграрних правовідносин.

Цікавими, хоча й неоднозначними є підходи В.З. Янчука до визначення методів правового регулювання галузі колгоспного права. Так, науковець зазначав, що «колгоспному праву, оскільки воно регулює комплекс органічно пов'язаних, але все ж відмінних за своїм предметом відносин, поряд з методом поєднання державного керівництва колгоспами з колгоспною демократією властиві і інші методи регулювання (статутний метод, метод членства в колгоспі тощо).

Вперше в науці колгоспного права він пропонував розмежування колгоспного законодавства й законодавства про колгоспи, вважаючи, що останнє є ширшим та «включає в себе поряд з колгоспним законодавством правові акти інших галузей законодавства, норми яких визначають правове становище колгоспу як суб'єкта зовнішніх державно-правових, адміністративно-правових, земельно-правових, фінансово-правових, цивільно-правових і процесуальних відносин».

Фундаментальний характер носить дослідження В.З. Янчука системи колгоспного права. У період його роботи над монографією, в науці колгоспного права не знайшла належної розробки вказана проблема. Так, не завжди чітко проводилося роз-

межування поняття системи колгоспного права як самостійної галузі, системи науки колгоспного права і його системи як навчальної дисципліни. У монографії зроблена спроба заповнити цю прогалину, запропонувавши найменування ряду нових інститутів колгоспного права. До системи колгоспного права як галузі права науковець включив наступні правові інститути: членства в колгоспі як підстава виникнення та припинення колгоспних правовідносин; управління діяльністю колгоспу; права колгоспної власності; правового регулювання організації виробничо-господарської діяльності колгоспу; правової охорони праці в колгоспі; правового регулювання робочого часу та часу відпочинку; правового регулювання дисципліни праці в колгоспі; правового регулювання оплати праці в колгоспі; правового регулювання соціального забезпечення колгоспників; дисциплінарної та матеріальної відповідальності колгоспників; правового регулювання підсобного господарства колгоспників. Вказана система стала основою і аграрного права як галузі права. Крім того, запропонована В.З. Янчуком система радянського колгоспного права як навчальної дисципліни, використовується до цього часу при написанні підручників з аграрного права.

Важливими для теорії аграрного права є його роздуми про правомірність визнання сільськогосподарського права самостійною галуззю права.

Інші праці цієї збірки подаються мовою оригіналу, якою вони були опубліковані у тогочасних провідних наукових виданнях та матеріалах конференцій. Слід зауважити, що всі без виключення праці містять ті ж посилання, а також переліки використаної літератури, які були у першоджерела, зокрема це твори класиків марксизму-ленінізму, матеріали партійних з'їздів, численних постанов ЦК КПРС тощо. Видеться, що саме такий підхід дав змогу зберегти не тільки авторську форму праць академіка В.З. Янчука, а й донести до читачів загальну внутрішню й зовнішню атмосферу їх створення.

Книга стане в нагоді спеціалістам, що мають пріоритет у сфері земельного та аграрного права. Також, безумовно, буде цікавою для юристів (як вчених, так і практиків), які присвятили свою діяльність землі, земельним відносинам, аграрно-промисловому комплексу, і особливо людям, які тут працюють. Саме про захист їхніх прав та інтересів мріяв академік В.З. Янчук.

ДАЙДЖЕСТ

Увазі читачів «Часопису» пропонується колекція раритетних видань, які мають історичну, культурно-освітню та наукову цінність:

1. Савіни Ф.К. фон. Система современного римского права: В 8 т. Т. I / Пер. с нем. Г. Жигулина; Под ред. О. Кутателадзе, В. Зубаря. – М. : Статут, 2011. – 510 с.

Видання є першим російськомовним перекладом основоположної праці творця базового догматизму сучасного приватного права, засновника історичної школи права Фрідріха Карла фон Савіни «Система сучасного римського права».

Для більш повного розуміння проблем кодифікування цивільного права Німеччини на початку XIX ст. до збірки увійшли статті А.Ф.Ю. Тібо «Про необхідність загального цивільного права для Німеччини» і Ф.К. фон Савіни «Про покликання нашого часу до законодавства і юриспруденції». Погляди авторів на кодифікування цивільного права певною мірою залишаються актуальними і у наш час.

Видання призначено для студентів юридичних вузів, юристів, а також для всіх тих, хто цікавиться питаннями цивільного права.

2. Савіни Ф.К. фон. Система современного римского права: В 8 т. Т. II / Пер. с нем. Г. Жигулина; Под ред. О. Кутателадзе, В. Зубаря. – М. : Статут; Одесса: Центр исследования права им. Савини, 2012. – 573 с.

Видання є першим російськомовним перекладом другого і третього томів німецького видання основоположної праці творця базового догматизму сучасного приватного права, засновника історичної школи права Фрідріха Карла фон Савіни «Система сучасного римського права».

У роботі аналізується правове положення фізичних і юридичних осіб як суб'єктів правовідносин. Особливий інтерес викликає проведений Савіні аналіз вчення про юридичних осіб. По суті цей аналіз є викладом відомої «теорії фікції» юридичних осіб.

Окремий розділ присвячений дослідженням підстав виникнення і припинення цивільних правовідносин, для позначення яких автор вперше використував термін «юридичні факти».

Видання призначено для науковців, аспірантів, студентів юридичних вузів, юристів, а також для всіх тих, хто цікавиться питаннями цивільного права.

3. Савіни Ф.К. фон. Система современного римского права: В 8 т. Т. III / Пер. с нем. Г. Жигулина; Под ред. О. Кутателадзе, В. Зубаря. – М. : Статут; Одесса: Центр исследования права им. Савини, 2013. – 717 с.

Видання є першим російськомовним перекладом четвертого і п'ятого томів німецького видання основоположної праці творця базового догматизму сучасного приватного права, засновника історичної

школи права Фрідріха Карла фон Савіни «Система сучасного римського права».

У роботі розглядаються особливості договору дарування та його елементи. Детально викладено вчення Савіни про строки у цивільному праві.

Окрема частина видання присвячена дослідженням позовів у римському праві. Автор дає визначення та характеризує групи позовів, а також аналізує історію виникнення позовної давності.

Видання призначено для науковців, аспірантів, студентів юридичних вузів, юристів, а також для всіх тих, хто цікавиться питаннями цивільного права.

4. Гражданский кодекс Восточной Галиции 1797 г. = Codex civilis pro Galicia Orientalianni MDCCXCVII / пер. с лат. А.Н. Гужвы ; под ред. О.Д. Кутателадзе, В.М. Зубаря. – М. : Одесса : Статут, 2013. – 536 с.

Видання містить латинський текст з паралельним російським перекладом Цивільного кодексу Східної Галиції 1797 р. Це не лише одне з перших повних кодифікувань приватного права Габсбурзької монархії, але й перше кодифікування приватного права в Європі взагалі – до Кодексу Наполеона. Особливий інтерес для дослідників представляє той факт, що вказаний документ застосовувався на частині території сучасної України.

Видання призначено для науковців, аспірантів, студентів юридичних вузів, юристів, а також для всіх тих, хто цікавиться питаннями історії цивільного права.

5. Савіни Ф.К. фон. Система современного римского права: В 8 т. Т. IV / Пер. с нем. Г. Жигулина; Под ред. О. Кутателадзе, В. Зубаря. – М. : Статут, 2016. – 480 с.

Видання є першим російськомовним перекладом шостого і сьомого томів німецького видання основоположної праці творця базового догматизму сучасного приватного права, засновника історичної школи права Фрідріха Карла фон Савіни «Система сучасного римського права».

У роботі розглядається процедура літісконтестації, яка представляє собою розгляд спору між сторонами перед претором, у якому вони своїми зустрічними заявами встановлюють спір таким чином, щоб його можна було передавати судді.

Особлива увага приділяється проблемі законної сили судового рішення та аналізу сурогатів такого рішення. Розглядаються поняття, умови та підстави реституції, а також процедура її здійснення.

Видання призначено для науковців, аспірантів, студентів юридичних вузів, юристів, а також для всіх тих, хто цікавиться питаннями історії цивільного права.

* Усі книги опубліковані в рамках освітнього проекту Центру дослідження права ім. Савіни (м. Одеса, Україна), який підтримується ЮФ «Юрайн».